

LISZT FERENC NYOMÁN GENFBN

Liszt Ferenc (1811-1886) a 19. század egyik legkiválóbb zeneszerzője és zongoraművésze, akire ez évben számos rendezvényen emlékeznek. Dr. Korody-Paku István, jelenleg Lichtensteinben élő zongoraművész kutatásának köszönhetően ismerkedhetünk meg Liszt Ferenc Genfben töltött pedagógusi tevékenységével, amikor a Genfi Konzervatórium professzoraként tanított és egy közkedvelt Liszt-portré történetével, melynek részleteiről elsőként szülőföldje, Hódmezővásárhely olvasói tájékozódhatnak.

Háromas céllal utaztam Genfbe: elsősorban azért, hogy felkeressem az ottani konzervatóriumot, ahol a fiatal Liszt egy szemeszter erejéig, mint az intézet rendes professzora tanított. [1. Liszt genfi tartózkodásához lásd: Alan Walker, Liszt Ferenc I. *A virtuóz évek* (1811-1847), Zeneműkiadó, Bp., 1986, 225-246 p., valamint németül *Serge Gut*, Franz Liszt, Studiopunkt, Sinzig 2009, 49-53 p. és franciául Robert Bory, *Une retraite romantique en Suisse. Liszt et la Comtesse d'Agoult*, 2. bőv.kiad., Spes, Lausanne 1930, 23-81 p.] Másod és harmadszorban pedig azért, hogy megkeressem a városban a zeneszerző egykori lakóházát, valamint, hogy fényt derítsek egy genfi illetőségű festőnő munkásságára, aki a fiatal Lisztről portrét készített.

A mai konzervatórium épületében Liszt nem taníthatott, mert az Le Sueur tervei szerint csak 1857-58-ban épült, [2. Knaurs Kulturführer, Schweiz, Ex Libris, Zürich 1982, 157 p.] Liszt pedig pedagógiai munkáját 1835-ben kezdte a városban. Az ekkor megnyitott Genfi Konzervatórium tanítási termeit a Szt. Pierre Kaszinóban rendezték be. [3. Bory id.m., 45 p.]

Amint beléptem a konzervatóriumba, rögtön a Tanulmányi Osztályra kerültem, melynek falán nagy olajportré függött: Ary Scheffer festménye a könyöklő fiatal Lisztről. [4. A festőről: *Művészeti Lexi-*

kon IV., Akadémiai Kiadó, Budapest 1884, 233 p. A kép fekete-fehér reprodukciója: Walker id.m., 2. és Bory id.m., 4 p.] A kép azonnal emlékezetembe idézte Scheffer 1835-ben készült másik portréját, mely a weimari Liszt házban található és reprodukciója az egykori NDK-beli kiadványt borítja. [5. Hedwig Weilguny- Willy Handrick, Franz Liszt, 6. kiad., VEB Deutscher Verlag für Musik, Leipzig 1980, 53 p.]

A Tanulmányi Osztályról az intézet könyvtárába jutva megkaptam Liszt Ferenc genfi tanítványainak névsorát, a mester valószínűleg vizsgákkal kapcsolatos megjegyzéseivel, amit itt a könyvtár szíves engedélyével faksimile [6. Classe de Piano, Dames, 9 Novembre 1835, Conservatoire Genève, R 128 p. A borítóval együtt 26 darab A3-as oldal, hatalmas üres felületekkel, melyeket itt kihagytam.] közlök. A tizenkét női tanítvány közül Marthe Veillard a tanítást megkezdően egy hónapon belül távozott. A kézirat átírásában meghagytam teljes egészében az eredeti szöveget, melyben apró, de jelentéktelen helyesírási elnézések vannak. Walker *Liszt* könyvének magyar fordításában négy növendékről (Demelleyer, Gambini, Raffard és Milliquet) van jellemzés, ezeket a kimaradt kis kiegészítésekkel átvettem.

BRAND MARIE

Excellent travail. Bon toucher; quoiqu' un peu lourd – progrès remarquables depuis le commencement du cours –

Kitűnő munka. Jó billentés; habár kissé nehézkes – jelentős fejlődés a tanítás megkezdése óta –

CALAME AMÉLIE

Jolis doigts; travail assidu et très soigné; presque trop progrès sensible depuis 3 mois. Capable d'enseigner.

Szép ujjak; szorgalmas és nagyon gondos munka; 3 hónapja érezhető fejlődés. Tanárként alkalmazható.

COUNIS SESTIÉ, LUCILE

2de Classe – assez peu avancée mais zélé. Bonnes dispositions

2. osztály – csekély a fejlődés, de szorgalmas. Jó adottságok

DARIES LOUISE

Etude parfaite; - très bonnes dispositions. Jeu net. Bonne qualité de son – excellente tenue. Capable d'enseigner

Kiváló előmenetel; – nagyon jó adottságok. Tiszta előadás. Jó minőségű hangzás – kitűnő tartás. Tanárként alkalmazható.

Brand Marie

Excellent travail. Bon toucher; quoiqu' un peu lourd – progrès remarquables depuis le commencement du cours –

Mme

Calame Amélie

Jolis doigts; travail assidu et très soigné; presque trop progrès sensible depuis 3 mois. Capable d'enseigner –

Mme

Counis Sestie Lucile

2de Classe – assez peu avancée mais zélé. Bonnes dispositions

Mme

Daries Louise

Etude parfaite; - très bonnes dispositions. Jeu net. Bonne qualité de son – excellente tenue. Capable d'enseigner

Mmes Demelleyer Marie

Méthode vicieuse (si Méthode il y a) zèle extrême.
Dispositions médiocres. Grimaces et contorsions.

Gloire à Dieu Dans le ciel et paix aux
hommes de bonne volonté.

Mmes

Gambini Jenny

Beaux yeux!

Mmes

Moyne Susanne.

2e Classe -

Arriérée, mais fort zélée -
cette jeune personne a été mal
enseignée jusqu'ici - elle aurait
besoin (ainsi que Mesdames Counis, ~~Moyne~~
Gambini, Wallner) d'un travail
préparatoire d'Exercices. Ce travail
devra aussi être fait par la Classe
de Mr Wolff -

Rafferd Julie

Sentiment musical très remarquable.
Très petites mains. Exécution ~~très~~ brillante.
Aptitude peu ordinaire -

Mmes

Turretini Necker, Albertine

Sentiment musical -
travail très satisfaisant.
etc etc etc -

Mmes

Villard Marthe.

partie pour Milan, dans le mois de Décembre.

DEMELLEYSER MARIE

Méthode vicieuse - (si Méthode il y a) zèle extrême.
Dispositions médiocres. Grimaces et contorsions. Gloire à
Dieu Dans le ciel et paix aux hommes de bonne volonté.

Elvetemült technika - (ha egyáltalán technikáról lehet be-
szélni) nagy buzgalom, de csekély tehetség. Grimaszok és fin-
torok.

Dicsőség a Magasságban Istennek és Békesség Minden Jóaka-
ratú Embernek.

GAMBINI JENNY

Beaux yeux!

Szép szemek!

MOYNE SUSANNE

2de Classe -Arriérée ; mais fort zélé- Cette jeune personne
a été mal enseignée jusqu' ici - elle aurait besoin (ainsi que
Mesdames Counis, Gambini, Wallner) d'un travail préparatoire
d'Exercices. Ce même travail devra aussi être fait par la Classe
de M Wolff -

2. osztály - Hiányosságai vannak; de nagyon igyekvő -
Ezt a fiatal személyt nagyon rosszul tanították - szüksége
van (akárcsak Counis, Gambini, Wallner kisasszonyoknak is)
előkészítő tanulmányokra. Ugyanilyen munkát kell elvégezni
Wolff úr osztályában is -

RAFFERD JULIE

Sentiment musical très remarquable. Très petites mains.
Execution brillante. Aptitude peu ordinaire -

Figyelemreméltó zenei érzék. Nagyon apró kezek. Briliáns
előadás. Az átlagosnál jobb képesség -

TURRETINI NECKER, ALBERTINE

Sentiment musical - travail très satisfaisant etc etc etc -

Van zenei érzéke - nagyon megfelelő munka stb. stb. stb.

VEILLARD MARTHE

[nem Liszt kezétől] Décembre hónapban Milánóba távo-
zott.

partie pour Milan, dans le mois de Décembre.

N^{me}

Wallner, Joséphine

molle, flasque et paresseuse
facilité pour déchiffrer -
Molle pour ~~par~~ l'étude
peu d'avenir - a moins
d'un travail forcé.

N^{me}

Milliquet Ida

Sur numéraire auditeur de la classe de Mr Liszt
Artiste Genevois -
flasque et médiocre -
assez bons doigts; assez bonne tenue
au piano; assez d'assez qui
ne valent pas grand chose
au total.

A tanítás Liszt osztályában 1835. november 9-én, hétfőn kezdődött [7. Bory id.m., 45 p.] és nyilvános vizsgákkal 1836. április 20-körül végződhetett, mert a *le Fédéral* nevű napilap április 22-én számolt be a zongora vizsgákról. [8. Bory id.m., 48 p.] Liszt a genfi szemeszter alatt zongora módszertan könyvön is dolgozott, megírásában előre is haladt, de kiadásából mégsem lett semmi. Pedagógiai szempontból összegezhetjük, hogy Liszt nagyon fontosnak tartotta a zongorázásnál a helyes testtartást. A muzikalitás fejlesztésére, a helyes billentésre, így a megfelelő hangképzésre igencsak minden zongoratanár ügyel, de a helyes testtartásra, a zongorától való megfelelő távolság megtartására már kevésbé. Liszt megjegyzései ebből a szempontból is jelentősek. Legnagyobb elismerést pedig azon növendékei kapták, akik a mester szerint alkalmasak voltak a tanári teendők elvégzésére is. Némely szarkasztikus megjegyzés ellenére Liszt professzor [9. *A tiszteletbeli professzor* címet valójában megkapta. Lásd az intézet elnökéhez, François Bartholonyhez írott köszönő levelét: Eckhardt Mária, *Liszt Ferenc válogatott levelei* (1824-1861), Zeneműkiadó, Budapest 1989, 43 p.] kritikái jóindulatúak és építő jellegűek. Az előkészítő osztály fontosságát pedig éppen Magyarországon, a Budapesti Zeneakadémián - melynek ő volt az első elnöke - ismerték fel és vezették be.

Liszt és Marie d'Agoult alig több mint egy évet lakott egy kényelmes lakásban a rue Tabazan 1. szám alatt. A házat, mely kis téren áll, könnyű volt Genfben megtalálni: a Reformációs Emlékmű fölötti meredek út pontosan odavezetett. A tér ma Liszt nevével viseli, akárcsak a 36-os busz itteni megállója. Liszték egykori lakásán, a Tabazan és Etienne Dumont sarkán em-

WALLNER JOSÉPHINE

Molle, flasque et paresseuse facilité pour déchiffrer -molle soin dans l'étude peu d'avenir - a moins d'un travail forcé.

Gyenge, erőtlen és lusta laprólolvasási készsége van – tanulmányaiban gondatlan, bizonytalan jövő vár rá – hacsak nem kezd kemény munkába.

MILLIQUET IDA

[nem Liszt kezétől]

Sur numéraire auditeur de la classe de M Liszt

Liszt úr osztályának hallgatói listáján

Artiste Genevois - flasque et médiocre - assez bons doigts; assez bonne tenue au piano; assez d'assez qui ne valent pas grand-chose au total.

Genfi művész – bágyadt és közepszerű – elég jó ujjak; elég jó tartás a zongoránál; elég sok «elég», ami összesen nem sok.

léktábla áll: „Le maitre hongrois François Liszt a sejourne dans cette maison de 1835 a 1836.” Liszt a lakással, annak berendezésével is elégedett volt: „Pompásan berendezkedtünk Genfben - ...” [10. Liszt levele édesanyjához, Genf, 1835, július 28. Eckhardt, id.m., 34 p.] Marie pontos leírást adott a lakásról: „A ház, melynek egyik emeletét béreltük, közel esett a felsővárosi sétányhoz. Ablakomból pompás kilátás nyílt a Jura-hegység sötét tömbjére; később egyik túlnani lejtőjén laktam. ... A szobának, melyben többnyire tartózkodtam, erkélye is volt, onnan szemlélttem nem lankadó ámulattal a csodálatos színjátékot. Szép estéken el-elhallgattam a komoly, szívhez szóló énekszót: bibliai zsoltárok szálltak felém a közeli kápolnából. Egy Érard-zongora, néhány könyv a falipolcon, egy szép alpesi virágkosár - ... A berendezés egyszerű volt és szerény, de jólesett a szemnek, és igazán otthon éreztem magam benne.” [11. Marie d'Agoult, Boldog és boldogtalan éveim Liszt Ferencsel, Palatinus, Budapest 1999, 58 p.]

Az utca névadója, Tabazan, régi genfi, de nem tősgyökeres család. Jó genfi szokás szerint az utcák névtáblái rövid magyarázatot adnak névadójukról: „famille savoyarde originaire de Chili, exerça les fonctions de bourreau.” [12. „Chiléből származó szavojai család, a hóhér mesterséget gyakorolta.”] Természetesen ezek után már nem lepett meg a Tabazanok háza (9-es szám) fölötti cégtábla a hatalmas pallossal. Az 1600-as évektől kezdve nemzedékeken keresztül Genf hóhérai voltak. [13. A családról és a genfi hóhérokról bővebben: <http://archives.tdg.ch/TG/TG/-/article-1988-07-329/les-tabazan--bo...>]

Nancy Merienne: Liszt portré

Afenti képet, melyet a Genfi Konzervatóriumban őriznek, a magyar olvasó a László – Mátéka-féle kötetben találja. [14. László Zsigmond-Mátéka Béla, *Liszt Ferenc élete képekben és dokumentumokban*, Zeneműkiadó, Bp. 1978, 44 p.] A kisméretű, 18,6x12,7 cm krétarajz kontúrjait az alkotó fehér krétával lágyította meg, névvel és dátummal – Nancy Merienne 1836 – látta el. A festőnő életrajzát Valérie Louzier-Gentaz dolgozta fel. [15. Valérie Louzier-Gentaz, Nancy Mérienne (1793–1860), élève de Firmin Massot, portraitiste de George Sand et Franz Liszt, Biblioteca d'arte, Silvana, Milano, 2007.] A kevésbé ismert művész legfontosabb adatai: 1793 júliusában született, a Szt. Gervais templomban keresztelték Genfben, július 24-én. Tanulmányait helyben, Firmin Massot rajziskolájában [16. http://fr.wikipedia.org/wiki/Firmin_Massot] végezte, de megfordult Svájcban másutt is, Franciaországban és Angliában úgyszintén. Tanáráról jeles portrét is készített 1846-ban, amikor az 80-éves volt, [17. Louzier-Gentaz, id.m., 301 p.] talán azért is, mert fiatal korában Massot őt is (ca. 1815-20 körül) megfestette. [18. Louzeir-Gentaz, id.m., 299 p.] A Párizsi Szalon katalógusai szerint 1820 és 1849 között rendszeresen kiállított.

Liszt portréja a zeneszerzőt szemből mutatja, ez a Liszt ikonográfiában meglehetősen ritka.

Mottója - az egyik professzora után:

Született: Hódmezővásárhely, 1946.

Hivatása: Zeneművészeti doktor: Doctor of Musical Arts (USA), Zongoratanár (Liechtenstein)

Díjak - elismerések:

Szeged: 1967 Zongoraverseny II. díj;

Cleveland: 1972 Kodály-díj (Hungarian-American Award)

Lima (Ohio): 1977 F fiatal művészek versenye (Young Musicians Competition) I.díj,

Columbus (Ohio): az állami egyetem versenyműves versenye (Concerto Competition of the Ohio State University) I.díj;

Hódmezővásárhely: 1992, Péczely érem

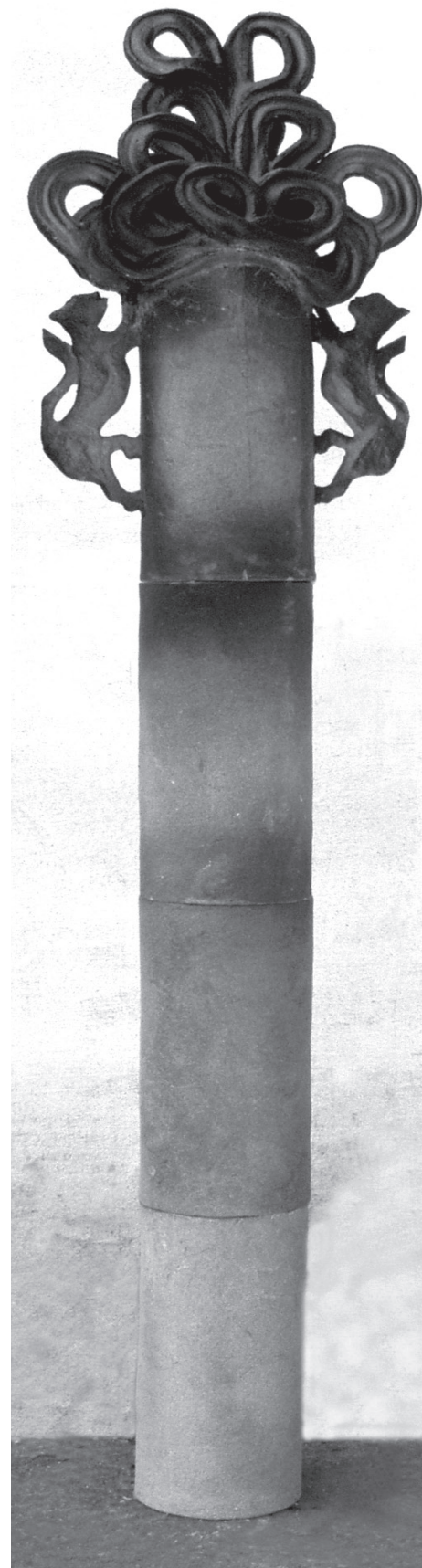
Jobb kezét nyitott szalonkabátjába bújította, bal keze fekvő helyzetben, nagyon vázlatosan ábrázolva. Mutatóujján gyűrű. Ezzel a gyűrűvel kapcsolatban a Liszt növendékként bemutatott Turrini-Neckernél egy vacsora alkalmával annak unokahúga Albertine de la Rive-Necker a következőket jegyezte fel: „... Liszt jó megjelenésű. Szép kezei vannak. Mutatóujján gyűrű, amelyen ezüst halálfej látható, arany alapon. ...” [19. Albertine de la Rive-Necker, Journal, idézi Bory, id.m., 36 p.:” Cologny [nem Köln!], 1836. augusztus 9. ... Liszt est bien mis. Il a des mains charmantes. A l'index il porte une bague, sur laquelle est représentée une tête de mort en argent fond d'or. ...”]

Amikor Liszt 1836 áprilisában Lyonban koncertezett, felkereste őt Mérienne, engedélyt kérve a portré elkészítésére. „... Mérienne kisasszony megint megkért, hogy elkészíthesse az arcképmet; elviszem Önnek meglepetésül. A kisasszony Mme Montgolfier portréját egész kiválóan megfestette. ...” [20. Liszt levele Marie d'Agoulthoz Lyonból 1936. április 23-án, idézi Eckhardt, id.m., 41 p. és Louzier-Gentaz, id.m., 300 p.” ... Mme Mérienne m'a encore fait redemander de faire mon portrait; je vous le rapporterai en guise de surprise. Elle a fait celui de Mme Montgolfier d'une manière remarquable. ...”] A képhez az üléseket április 25-én kezdték és május első napjaiban készen állt a kis mű. A zeneszerző meg volt elégedve portréjával, még pár hónappal később is emlegette: „... Mérienne kisasszony! Az ördögbe is Mérienne kisasszony! ... ő, aki delikát személy, elragadó, ragyogó portrékat készít és az enyém, másokéhoz hasonlóan, csodálatosan sikerült. ...” [21. Liszt levele Lydie Pavyhoz 1836. augusztus 22-én Saint Gervais [Genf]-ből, idézi Bory, id.m., 69 p. „... Mademoiselle Mérienne! Au diable mademoiselle Mérienne! ... qu'elle est une personne délicieuse, ravissante, qu'elle fait d'admirables portraits et que le mien, entre autres, a merveilleusement réussi. ...”]

A kis portré, amely Liszt tetszését ennyire elnyerte, először a listánkról ismert, egyik legjobb genfi tanítványához, Julie Raffardhoz került, majd a művész nő halála után a Genfi Konzervatórium tulajdona lett. [22. Bory, id.m., 69 p.]

Közreadja: Korody-Paku István

Forrás: Genfi Konzervatórium archívuma

Oroszlános kulcs

PANNONHALMI ZSUZSA

Gádor- és Ferenczy Noémi-díjas
keramikumművész